

У нинішньому інформаційно-комунікаційному просторі дедалі частіше трапляється неправдива, «фейкова» інформація, спрямована на дискредитацію як окремої особистості, так і цілого етносу, народу чи нації. Яскравий приклад, з чим зіткнулася Україна, – формування стереотипів російськими масмедіа щодо українців. Російська пропаганда, створюючи стереотипи, що принижують українців, має на меті завоювати більше прихильників.

Методи та прийоми вираження медіа постійно модернізуються, розвиваються, тому внаслідок цього навички інфомедійної грамотності повинні з кожним днем удосконалюватися. Саме це допомагає розуміти вплив медіа та подання інформації в них, формує вміння мислити критично.

Список використаних джерел:

1. Бакка Т.В., Марголіна Л.В., Мелешенко Т.В. Людина і світ. 11 клас: рівень стандарту, академічний рівень, профільний рівень. Підручник. К.: Освіта, 2012. 240 с.
2. Гуменюк Л., Потапова В. Практична медіаграмотність для бібліотекарів. К.: ЦВП, АУП, 2015. URL: <http://aup.com.ua/books/mbm>
3. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; за науковою редакцією В. В. Різуна. К.: Центр вільної преси 2013. 352 с.
4. Пошук і збір інформації: Навчальний посібник / За загал. ред. В. Ф. Іванова та А. Коль. К.: Академія української преси, Центр вільної преси, 2006. 308 с.
5. Шейбе С., Рогоу Ф. Медіаграмотність: Підручник для вчителя. К.: Академія української преси, Центр вільної преси. 2014. 319 с.

Сердюк Галина Анатоліївна,
учитель вищої категорії, учитель-методист,
заступник директора з навчально-виховної роботи
Комунального закладу
«Чернігівський обласний науковий ліцей»
Чернігівської обласної ради,
serdyuk.galina@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА

***Анотація.** Проблема розвитку дослідницької компетентності вчителя-словесника розглядається в контексті сучасних викликів, пов'язаних із війною, та особливого призначення вчителя української мови та літератури формувати духовно-освітні орієнтири учнів. Індивідуальна траєкторія професійного саморозвитку передбачає різноманітні форми дослідницької діяльності, що сприяють становленню вчителя-дослідника, інноватора, здатного реалізувати реформування мовно-літературної освіти.*

Ключові слова: *учитель-словесник, дослідницька компетентність, дослідно-орієнтоване навчання, україноцентричний підхід.*

Освіта у воєнний час має ґрунтуватися на створенні безпечних умов для навчання та викладання, психологічній підтримці учасників освітнього процесу. Водночас вимагає сучасних підходів, якісних трансформацій особистості фахівця, активного професійного розвитку. «Цілі реформування мовної освіти зумовлюють потребу у вчителях-словесниках нової формації, які впевнено діють у різнотипних професійних педагогічних ситуаціях, здатні генерувати новітні ідеї» [3, 100]. Реалії воєнного часу впливають на зміну ролі вчителя, адже україноцентричний підхід у викладанні української мови і літератури має стати пріоритетним. Це «сприятиме формуванню національної та громадянської ідентичності учнів, їхніх патріотичних почуттів, любові та шани до своєї країни» [2, 126]. Учителі української мови та літератури забезпечують формування мовного простору в закладі освіти, світоглядних позицій та загальнолюдських орієнтирів. Виконуючи різні комунікативні ролі, учитель-словесник є провідником мовної політики.

«У процесі зростання професіоналізму словесника в умовах сучасної мовноосвітньої парадигми надзвичайно важливу роль відіграють два аспекти високоякісної праці вчителя: професійна компетентність і особистісні якості, які у нерозривній взаємодії виявляють майстерність педагога...» [3, 100]. Професійний розвиток учителя-словесника розглядаємо в контексті розвитку його дослідницької компетентності. Орієнтація на чотири види мовленнєвої діяльності у вивченні української мови: слухання й говоріння, читання та письмо – має передбачати творчий підхід учителя. У вивченні української літератури головним залишається текстоцентричний підхід, що забезпечує навчання вмінь і навичок досліджувати текст, критично мислити, використовувати прийоми пізнання, аналізувати зміст та проблематику творів, висловлювати аргументовані думки, використовувати лексичне багатство мови. Для цього педагог сам повинен володіти методичним інструментарієм, а саме: технологією розвитку критичного мислення, технологією дослідно-орієнтованого навчання. «Якщо створити умови для реалізації вікової потреби здобувачів освіти в пошуковій активності, здатності досліджувати, оперувати мовними знаннями й уміннями, інтегрувати знання з різних галузей наук, то учні будуть готовими до викликів життя. Формуванню досвіду самостійного пошуку сприятиме застосування дослідницького методу. Означений метод навчання передбачає творче застосування знань, оволодіння методами наукового пізнання» [4, 93].

Зазначимо, що інноваційний розвиток особистості педагога починається з усвідомлення засад своєї творчої педагогічної діяльності, вибору освітньо-виховних ідей, педагогічних моделей. Найвищий рівень розвитку дослідницької компетентності «характеризується розширенням науково-інноваційного підходу до розвитку педагогічної творчості на рівні експериментального дослідження, науково-теоретичного узагальнення форм і методів роботи, які мають новаторський характер, зростання готовності до якісних змін у системі творчої роботи, виявлення проблем і науково-педагогічного обґрунтування шляхів їх вирішення» [1, с. 45]. Такий учитель постійно перебуває в атмосфері творчого пошуку. Спілкування з

науковцями «розширює діапазон безпосереднього поєднання педагогічної науки і педагогічної практики; рівень його педагогічної творчості характеризується розвитком самопізнання, самореалізації, самопрогнозування пошукової роботи» [1, 45]. Аналізуючи види інноваційної діяльності вчителя-філолога, що можливо реалізувати за умови дослідницької компетентності педагога, визначимо такі:

1) інноваційна реалізація програм з української мови та літератури з урахуванням особливостей воєнного часу, регіону, орієнтацією на читацькі інтереси учнів, на формат навчання (дистанційне, очне, змішане); розробка власних програм, спеціальних та факультативних курсів, активна робота над методичною проблемою;

2) творче моделювання освітнього процесу на уроках мови та літератури, ретельний добір навчального змісту, оптимальне поєднання різних форм роботи, застосування дослідницьких технологій навчання, використання міжпредметної інтеграції, що в цілому сприяє організації дослідно-орієнтованого навчання української мови та літератури.

3) активне залучення учнів до олімпіадного, конкурсного руху, науково-дослідницької діяльності в рамках МАН; організація гурткової роботи з української мови та літератури, студій, клубів, товариств.

Індивідуальна самоосвітня траєкторія вчителя української мови та літератури передбачає аналіз, вивчення передового педагогічного досвіду з проблеми розвитку дослідницької компетентності всіх учасників освітньої діяльності, а також створення свого творчого портфоліо, що становитиме основу для подальшого обміну досвідом та вдосконалення творчої майстерності. Така робота потребує систематичного науково-методичного супроводу, співпраці з колегами через конкурси («Учитель року» та ін.), майстер-класи, наукові конференції, семінари, вебінари, дискусії, навчальні тренінги і т.д. Апробація нових ідей та презентація досвіду з проблеми розвитку дослідницької компетентності, систематизація, опис методичних прийомів, форм і методів роботи, моделі, структури, механізмів організації дослідно-орієнтованого навчання здійснюється через фахові науково-методичні видання, виступи на педагогічних радах, роботу в методичних комісіях, центрах професійного розвитку, творчих груп учителів на базі інститутів післядипломної педагогічної освіти. Науково-дослідна діяльність учителя-словесника багатовекторна, і її результати втілюються через різні форми, зокрема й створення авторської методики, технології, методичних рекомендацій для учителів та учнів з проблеми розвитку дослідницької компетентності.

У підсумку зазначимо, що дослідницька компетентність учителя є засобом формування як освітнього потенціалу учня, так і його дослідницької компетентності. Вибір форм професійного самовдосконалення, що сприяє формуванню особистості вчителя-дослідника, є важливим фактором подальшого розвитку сучасної освіти. Процес розвитку дослідницького потенціалу вчителя можливий за умови ґрунтового володіння теоретико-методичними знаннями з проблеми, активно-творчої професійної позиції філолога, систематичного вдосконалення педагогічної майстерності, новаторського підходу до мовно-літературної освіти, упровадження в систему роботи педагогічних новацій щодо використання технологій дослідно-орієнтованого навчання.

Список використаних джерел:

1. Білюк О. В. Творчість вчителя в контексті його професійного розвитку. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Випуск 1.31. Педагогічні науки. Миколаїв. 2010. С. 42-50.
2. Ісаєва О.О. Особливості вивчення літератури в школі під час і після війни. Післявоєнний світ: люди, проблеми, цінності: зб. матеріалів міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Київ, 15 квітня 2022 р.). Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. С. 124-27.
3. Кучеренко І.А. Професійна компетентність сучасного вчителя-словесника як інтегральна характеристика фахівця нової генерації. Матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції «Філологія та лінгводидактика в умовах євроінтеграції: реалії і перспективи» (25–26 жовтня 2018 р.), 2018. С.100-103.
4. Новосолова В. І. Адаптація методів навчання української мови до умов воєнного часу. *Проблеми сучасного підручника*, (28), 2022. С. 90-98. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-28-90-98> (Дата звернення 04.02.2023).

Сидоріна Олена Вячеславівна,

кандидат мистецтвознавства,

викладач вищої категорії, викладач-методист

Комунального закладу

«Прилуцький гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж імені Івана Франка»

Чернігівської обласної ради,

sidorina.2174@gmail.com

ВИВЧЕННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ: АКТУАЛЬНІСТЬ РОМАНУ ВІКТОРА ТЕРЕНА «ВОРОЖІННЯ НА ЯГНЯТКУ»

Анотація. У статті проаналізовано роман сучасного письменника В.Терена «Ворожіння на ягнятку», визначено актуальність і головну ідею твору.

Ключові слова: композиційна роль, зав'язка твору, провідний мотив, світоглядна й політична позиція, розвиток дії, суспільно-політичні проблеми.

Роман Віктора Терена «Ворожіння на ягнятку» - це сучасна спроба художньо розкрити прості й водночас життєво необхідні істини: збереження гідності за будь-яких умов, віра у власні сили, вибір шляху правди, поклик кохання, якому немає ні вікових, ні географічних меж.

Композиційно твір складається з 30 розділів, прологу та епілогу. Оповідь ведеться від першої особи, у спокійному темпі, широко, місцями гумористично, що викликає цікавість і бажання дочитати роман до кінця. У книзі є все: несподіване кохання головного героя до жінки з маловідомим ім'ям Агнешка; детективна історія про загадкове вбивство редактора молодіжної програми Влада, який зняв короткометражний фільм про нелегальну торгівлю зброєю;